

Ватру која тиња више од десет година око реструктурисања Федерације БиХ недавно је изненада распалио амерички амбасадор у Сарајеву Патрик Мун, покушавајући да Хрватима, фрустрираним својим положајем у „већем бх. ентитету“, упути сигнал да би им се политички положај могао поправити. У недостатку снажних спољних знакова да би могли добити много већу институционалну заштиту од оне што је сада имају у ФБиХ, те уз чињеницу да Хрватска не подржава (не)званична стремљења Хрвата у ФБиХ да оснују свој ентитет, односно федералну јединицу са хрватском већином - Мун им је послао прилично нејасан „димни сигнал“. Иако се Муново пуштање дима на први поглед не тиче Републике Српске, Срби немају пуно разлога да се веселе, тим пре што су се поново појавили гласови који указују на то да би – након „поспремања“ ФБиХ – РС била следећа на реду за окончање „недовршеног посла“ у БиХ.

Три кроја за Федерацију БиХ

Елем, Патрик Мун је предложио да „треба поједноставити функционисање Федерације БиХ, али је најважније да се у ФБиХ схвати да се она мора реформисати“. „САД свакако желе видети функционалнију ФБиХ, јефтинију федералну владу која служи интересу људи. Тринаест министара у земљи, од којих 11 у Федерацији, веома је компликовано. Образовање води 11 министара“, образложио је Мун, најављујући да ће у томе „САД помоћи ако буде постигнут консензус политичких лидера у Федерацији о реформама“ [\[1\]](#)

Мунова идеја, заправо, представља пресликано мишљење Венецијанске комисије из 2005. године у којем је јасно наведено да је неопходно реформисати Устав ФБиХ у правцу смањења броја кантона и администрације, која троши више од две трећине свог бруто друштвеног производа на јавну потрошњу. Но, изгледа да међу Хрватима и Бошњацима већу тежину има неформална понуда америчког амбасадора од званичног мишљења Венецијанске комисије, па су се тако разбуктале страсти о “реформисању” ФБиХ.

У медијима се увелико почело спекулисати о укрупњавању кантона, при чему су наводно три решења понуђена на нечијем “нон паперу”, само се не зна чијем.

Водеће странке Бошњака није ништа коштало да признају да је ФБиХ скуп и нефункционалан систем који треба поједноставити, али су углавном причали на шта у “реформисању” не желе да пристану, неголи што су помињали решења која би понудили. Тако су у СДА кратко саопштили да “треба видети да ли неке кантоне треба, на пример, укинути” [2], док су из СДП-а БиХ најавили да ће се о томе убудуће “водити мало шира дебата”, у којој се “може о свему разговарати” – сем о стварању трећег ентитета

[3]

. На то су из ХДЗ-а БиХ хитро одговорили да “никада нису тражили једнонационално укрупњавање кантона, већ желе државу у којој ће се поштовати устав, изборни закон и изборни резултати”

[4]

, јер је “овако уређена БиХ неуправљива и неодржива”

[5]

.

И док су тако водећи и бошњачки и хрватски политичари избегавали јавно да говоре како би они реформисали ФБиХ, у јавност је доспео предлог мале Хрватске странке права БиХ, политичког баштиника идеологије Анте Старчевића, познате и по угледању на идеје Анте Павелића. Вођа “праваша”, ратни хрватски генерал и садашњи председник ФБиХ Живко Будимир понудио је “компромис” својим бошњачким коалиционим партнерима и љутим хрватским противницима који га називају наметнутим председником ФБиХ и сматрају издајником: реформисање ФБиХ био би услов за неку врсту регионализације целе БиХ, при чему би “Босанска Посавина била проглашена дистриктом”, објаснио је вођа ХСП-а [6]. Будимирово “коначно решење” Срби су исмејали, Бошњаци су га прећутали – ваљда као знак одобравања – док је Хрватима који су покушали да га схвате (п)остало нејасно да ли су се “праваша”, кандидовањем новог “предлога”, одрекли ранијег захтева о “увезивању” Западнохерцеговачког и Средњебосанског кантона.

Напокон, у медијима се увелико почело спекулисати о укрупњавању кантона, при чему су наводно три решења понуђена на нечијем “нон паперу”, само се не зна чијем. Према првом предлогу, дошло би до укрупњавања десет кантона у две територијалне јединице, које би биле скројене према просторној блискости. У првој административној јединици, према том сценарију, налазило би се шест кантона: један са хрватском већином

(Посавски), један мешовити (Средњобосански) и четири са бошњачком већином (Тузлански, Сарајевски, Босанско-подрињски и Зеничко-добојски). У другој јединици нашла би се преостала четири кантона: два са хрватском већином (Херцегбосански и Западнохерцеговачки), један мешовити (Херцеговачко-неретвански) и један са бошњачком већином (Унско-сански). Иако овај предлог не наилази на симпатије међу бошњачким политичарима, интересантно је да би га наводно пре прихватили они, него њихове хрватске колеге, које су израчунале да би у тако скројене две територијалне јединице хрватско становништво било још развученије него што је сада, те тако представљало још лакшу мету за асимилацију [\[7\]](#).

Међутим, други предлог је још неповољнији за Хрвате, док је за Бошњаке много повољнији него први. Наиме, према том предлогу, предвиђа се оснивање три федералне јединице/регије, од којих би прва настала спајањем Посавског и Тузланског кантона, друга “срастањем” Сарајевског, Средњобосанског, Босанско-подрињског и Зеничко-добојског кантона, а трећа састављена од преостала четири кантона. По овом распореду, Хрвати не би били већина ни у једној од три јединице/регије: Посавцима би центар био у Тузли, средњобосанцима у Сарајеву, док би западнохерцеговци задржали Мостар као свој центар, али би у тој јединици/регији Хрвати били само део једног (а)националног микса са релативном већином Бошњака и неколико процената Срба повратника на просторе Дрвара, Грахова и Гламоча [\[8\]](#), који би, пак, постали не само колатерална штета деловања кантоналних хрватских власти, већ и таоци бошњачко-хрватских односа.

Тај “добронамерни” савет да се Бошњаци најпре обрачунају са Хрватима, да би потом могли да крену у политички обрачун са Републиком Српском, у Сарајеву је, практично, већ установљен: високи функционер СДП-а БиХ Жељко Комшић добио је, гласовима Бошњака, већ други мандат као хрватски члан Председништва БиХ, а Влада ФБиХ изабрана је без сагласности два ХДЗ-а, странака за које је гласало више од три четвртине Хрвата.

Хрватима највише одговара трећи предлог који је, заправо, једна врста њихове замисли из тзв. Новотравничке декларације [\[9\]](#). Та замисао темељи се на укрупњавању већинских хрватских кантона преко дисконтинуитета кантона и општина, што би, практично, довело до стварања националних подентитета унутар Федерације БиХ, због чега, наводно, званичници САД и неколико савезничких земаља у ЕУ нису наклоњени оваквом расплету [\[10\]](#), баш као и водеће странке Бошњака које у томе, је ли, препознају само и једино пречицу ка стварању трећег, хрватског ентитета.

Федерација БиХ на друму, Република Српска на уму

Зато “предлог” Патрика Муна – онако како је изречен – и не изгледа као конструктиван, већ много више личи на ново бацање прашине у очи не само Хрватима, већ и Србима. Због тога је ваљда и председник РС Милорад Додик мудро избегао да се изјашњава о таквом “предлогу”, за разлику од неких ранијих прилика у којима је отворено пружао подршку оснивање федералне јединице са хрватском већином, чак и онда када ни сами хрватски политичари нису хтели или нису смели да истакну захтев за хрватском територијалном јединицом.

Елем, Додик је одговорио да “не зна шта је Муну на уму” [\[11\]](#), те поручио да је “најбоље вратити се изворном Дејтону”. “Дејтонски концепт за који се РС залаже предвиђа баланс, ротацију и равноправну заступљеност народа”, поручио је Додик [\[12\]](#).

А оно што је Муну изгледа на уму, гласно је саопштила известилац Европског парламента за БиХ Дорис Пак. Прихватајући дијагнозу да је ФБиХ “посебан проблем”, Пакова је, међутим, устврдила да се основни проблем тог ентитета скројеног у Вашингтону налази у Дејтонског споразуму, па упутила “савет” да “промене Дејтона морају почети” [\[13\]](#) !?

Тиме се европска извешатељка, заправо, само придружила групи оних саветодаваца бошњачких политичара који пледирају на политички напад на Дејтонски споразум путем стварања језгра централизоване државе Бошњака која би, најпре, обухватила територију насталу спајањем кантона са бошњачком већином и мешовитих кантона [\[14\]](#). Тај “добронамерни” савет да се Бошњаци најпре обрачунају са Хрватима, да би потом могли да крену у политички обрачун са Републиком Српском, у Сарајеву је, практично, већ установљен: високи функционер СДП-а БиХ Жељко Комшић добио је, гласовима Бошњака, већ други мандат као хрватски члан Председништва БиХ, а Влада ФБиХ изабрана је без сагласности два ХДЗ-а, странака за које је гласало више од три четвртине Хрвата.

Овај проблем се упадљиво прећуткује и у многобројним критикама које стижу од

званичника ЕУ и САД због неформирања кључне институције извршне власти на нивоу БиХ, Савета министара. Шта више, одговорност се подједнако пребацује и на РС, иако је очигледно да договор о Савету министара БиХ зависи најпре од водећих бошњачких и хрватских политичара који су се и до сада једва договарали о формирају власти у кантонима, док на нивоу ФБиХ непрестано воде прави политички рат.

А да би у том “рату” Хрвати могли претрпети још теже губитке од досадашњих упућује и начин избора хрватских делегата у Дому народа Парламента ФБиХ. Наиме, тамо се само 5 од укупно 17 Хрвата бира у кантонима са хрватском већином, исто толико у мешовитим, док чак 6 хрватских делегата “дају” остали кантони са бошњачком већином, иако тамо живи тек по неколико процената Хрвата

[\[15\]](#)

. По садашњим изборним правилима, Хрватима прети могућност да им убрзо већину делегата изаберу странке Бошњака, па је тако, је ли, Хрватима све више јасно какву им нову врсту “равноправности” у ФБиХ спремају бошњачки политичари.

Ови примери посебно су важни за Републику Српску у контексту предстојећих одлука у Привременој заједничкој комисији Парламентарне скупштине БиХ, недавно основане зарад извршења пресуде Европског суда за људска права у Стразбуру у предмету “Сејдић и Финци против БиХ” – у циљу елиминисања дискриминације припадника националних мањина и осталих грађана у изборном систему у БиХ.

Ови примери посебно су важни за Републику Српску у контексту предстојећих одлука у Привременој заједничкој комисији Парламентарне скупштине БиХ, недавно основане зарад извршења пресуде Европског суда за људска права у Стразбуру у предмету “Сејдић и Финци против БиХ” – у циљу елиминисања дискриминације припадника националних мањина и осталих грађана у изборном систему у БиХ.

Уколико овај политички процес бошњачки политичари искористе да поново покушају да своје захтеве прошире на читав сет уставних питања и кроз цели Изборни закон БиХ – све под изговором успостављања „функционалне БиХ“ – српски политичари би могли, сасвим основано, да упуте своје бошњачке колеге да најпре реше неспоразуме са водећим хрватским политичарима, па да се тек онда врате за преговарачки сто. Уколико би се постигао бошњачко-хрватски политички споразум на дејтонским основама у ФБиХ, онда ни тројни споразум на нивоу дејтонске БиХ не би требало да буде споран. Ако, пак, водећи бошњачки политичари наставе да “реформишу” ФБиХ као до сада, нема сумње да ће добити крила да на сличан начин покушају да “реформишу” и целу БиХ. Уосталом,

Пише: Слободан Дурмановић
субота, 12 новембар 2011 16:59

први предлози водећих странака Бошњака у поменутој Привременој заједничкој комисији – а реч је о захтевима за радикалне уставне промене по узору на “априлски” и “бутмирски” пакет [16] - представљају само потврду да се нимало не мења сарајевска формула покушаја рушења Дејтонског споразума “корак по корак” [17]

.

Ако се, при томе, узме у обзир утицај “меке моћи” коју шири Турска не само у БиХ и “џамијска дипломатија” [18] турског министра спољних послова Ахмета Давутоглуа – а у контексту његове геополитичке замисли да Србима не треба препустити целу источну Босну већ стремити одржавању коридора код Горажда због везе са Санџаком и Косовом – онда српским политичарима у Републици Српској не преостаје ништа друго до непоколебљива одбрана дејтонских принципа уз помоћ Русије, као свог кључног савезника [19]. Ипак, као што ни Срби, нити било код други не могу помоћи Хрватима да побољшају свој положај у ФБиХ уколико се за то сами Хрвати енергично не заузму – тако ни Русија неће моћи битно допринети очувању дејтонског положаја Републике Српске, ако би то у некој (не)прилици српски политичари можда пропустили да учине.

[1] <http://lat.rtrs.tv/vijesti/vijest.php?id=47865>

[2] <http://www.glassrpske.com/vijest/2/novosti/64839/lat/Sulejman-Tihic-RS-funkcionalniji-i-jeftiniji-dio-BiH.html>

[3] <http://infoneretva-izbor.blogspot.com/2011/10/reformirati-fbih-je-li-ambasador-moon.html>

[4] Isto.

[5] <http://www.nezavisne.com/novosti/bih/Kristo-Ovakva-BiH-neupravljiva-i-neodrziva-111023.html>

Пише: Слободан Дурмановић
субота, 12 новембар 2011 16:59

[6] <http://www.bhmagazin.com/topnews-blog/9222-ako-je-preustroj-federacije-prvi-korak-u-ustavnim-promjenama-onda-ga-pozdravljam-.html>

[7] <http://www.vecernji.ba/vijesti/umjesto-deset-zupanija-dvije-jedinice-fbih-clanak-334211>

[8] <http://www.croportal.ba/vijesti/bih/4983-washington-london-i-ankara-prekrajaju-federaciju-bih-na-tetu-hrvata->

[9] <http://www.referendum.8k.com/sabor.htm>

[10] http://www.dnevni-list.ba/index.php?option=com_content&view=article&id=22497:amerika-prekraja-federaciju&catid=10:izdvojeno1&Itemid=21

[11] <http://www.nezavisne.com/novosti/bih/Dodik-OHR-treba-ukinuti-a-ne-izmjestiti-110517.html>

[12] <http://www.voanews.com/serbian/news/Milorad-Dodik-interview-10-21-132317593.html>

[13] http://www.slobodnaevropa.org/content/doris_pack_promene_daytona_moraju_poceti/24353735.html

[14] http://hrsvijet.net/index.php?option=com_content&view=article&id=8670:dr-marco-attila-hoare-savjetuje-bonjacima-prvo-se-obraunajte-s-hrvatima-a-tek-onda-udarite-na-vodstvo-republike-srpske-&catid=24:bih-vijesti&Itemid=100

[15] http://www.poskok.info/index.php?option=com_content&task=view&id=27577&

Пише: Слободан Дурмановић
субота, 12 новембар 2011 16:59

[amp;Itemid=221](#)

[16] <http://www.nezavisne.com/novosti/bih/Komisija-za-sprovodjenje-presude-Sejdic-i-Finci-Malo-o-manjinama-najvise-o-politici-111969.html>

[17] <http://www.oslobodjenje.ba/index.php?id=20359>

[18] <http://www.oslobodjenje.ba/index.php?id=20255>

[19] http://www.slobodnaevropa.org/content/bih_republika_srpska_milorad_dodik_intervju/24360082.html